

Ημέρα για την Ηθική και
τη Δεοντολογία στην Έρευνα

ΡΙΚΗ ΒΑΝ ΜΠΟΥΣΧΟΤΕΝ (ΕΠΙ)

**ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΡΕΥΝΑ:**

**Η ΑΡΧΕΙΟΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΩΝ
ΜΑΡΤΥΡΙΩΝ**

28 / 1 / 2022

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙ ΑΣ, IRB'S ΚΑΙ Η ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

- Ποια κριτήρια για την αξιολόγηση ερευνητικών προτάσεων;
- Τα πρότυπα της βιο-ηθικής, της ιατρικής και των ποσοτικών ερευνών αγνοούν τις επιταγές της ποιοτικής κοινωνικής έρευνας
- European Commission, “Ethics in Social Science and Humanities” (2018), ένα προβληματικό κείμενο
- Στις ΗΠΑ από το 2019 η προφορική ιστορία απαλλάσσεται από την έγκριση IRB, εφόσον υπάρχει ειδικός κώδικας δεοντολογίας (ΟΗΑ)

ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

- Υποχρεώσεις ερευνητών
- Κοινές αρχές
- Απέναντι στην επιστήμη
- Ενήμερη συγκατάθεση
- Απέναντι στα υποκείμενα της έρευνας
- Εμπιστευτικότητα
- Σεβασμός των πληροφορητών
- Σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

ΠΡΟΣΘΕΤ ΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΦΟΡΙΚ Η ΙΣΤΟΡΙΑ

- Αρχαιοθήτηση, αρχειακή τεκμηρίωση, εις αεί διατήρηση
- Ανοιχτή πρόσβαση υπό όρους
- Συνεργατικότητα σε όλα τα στάδια της έρευνας (shared authority)
- Από κοινού συμφωνία με τους αφηγητές για τη μελλοντική χρήση του υλικού
- Όχι υποχρεωτική ανωνυμία
- Υπογραφή παραχωρητηρίων

ΔΕΙΓΜΑ ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΗΡΙΟΥ

- Διά του παρόντος παραχωρώ στο Αρχείο Οπτικοακουστικών Μαρτυριών του Τμήματος Ι.Α.ΚΑ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας («το Αρχείο») την ηχογραφημένη/βιντεοσκοπημένη μαρτυρία μου και τα συνοδευτικά τεκμήρια. Το Αρχείο μπορεί να χρησιμοποιήσει το υλικό για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς, σε έντυπες και ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις (συμπεριλαμβανομένου και σε CD και στο Διαδίκτυο), σε διαλέξεις, σε ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές και σε μουσειακές εκθέσεις.

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

- Επιθυμώ να διασφαλιστεί η ανωνυμία μου
- Επιτρέπω τη χρήση της συνέντευξής μου μόνο ύστερα από
χρόνια
- Δεν επιτρέπω την ανάρτηση της συνέντευξής μου στο
Διαδίκτυο
- Δεν επιτρέπω την πρόσβαση στα παρακάτω τμήματα της
συνέντευξης.....
- Άλλο

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΤΙ ΑΛΛΑΖΕΙ ΤΟ 2018;

ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

- Γενικός Κανονισμός για την Προστασία των Δεδομένων (ΓΚΠΔ) (2018)
- Νόμος 4624/2019 περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
- Τα προσωπικά δεδομένα στην καρδιά της ποιοτικής κοινωνικής έρευνας
- Πώς μπορούμε να είμαστε σύννομοι χωρίς να σκοτώσουμε την έρευνα;

ΠΟΙΟΥΣ ΑΦΟΡΑ Ο ΓΚΠΔ;

- κάθε οργανισμό, άτομο ή ομάδα που συλλέγει προσωπικά δεδομένα:
- Αρχεία, μουσεία, βιβλιοθήκες
- πολιτιστικοί σύλλογοι, σχολεία
- προγράμματα προφορικής ιστορίας, Πανεπιστήμια
- Ομάδες προφορικής ιστορίας
- Μεμονωμένοι ερευνητές, εκπαιδευτικοί

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ;

- Αφορά ζωντανά και ταυτοποιήσιμα άτομα
- «ταυτοποιήσιμα» = που μπορούν να αναγνωριστούν από το όνομά τους, την ηλικία τους ή άλλα προσωπικά στοιχεία
- Αφορούν όχι μόνο τους αφηγητές μας, αλλά και τα αναφερόμενα τρίτα πρόσωπα

«ΕΥΑΙΣΘΗΤ
Α»
ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ
ΔΕΔΟΜΕΝΑ

- ▶ Φυλετική ή εθνοτική καταγωγή
- ▶ Πολιτικά φρονήματα
- ▶ Θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις
- ▶ Συνδικαλιστική δράση
- ▶ Γενετικά ή βιομετρικά δεδομένα
- ▶ Ζητήματα υγείας
- ▶ Σεξουαλικότητα

ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ
ΕΥΑΙΣΘΗΤΩΝ
ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

ΓΚΠΔ,
ΑΡΘΡΟ 9

- Απαγορεύεται η επεξεργασία τους, με δέκα σημαντικές εξαιρέσεις:
- Για αρχεία προφορικής ιστορίας ιδιαίτερα σημαντική εξαίρεση:
- «όταν η επεξεργασία είναι απαραίτητη για σκοπούς αρχειοθέτησης προς το δημόσιο συμφέρον, για σκοπούς επιστημονικής ή ιστορικής έρευνας, ή για στατιστικούς σκοπούς» (άρθρο 9, παρ. 2 ι)

ΝΕΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣ ΕΙΣ ΒΑΣΕΙ ΤΟΥ ΓΚΠΔ

- Υπογραφή συμφωνητικού συγκατάθεσης ΠΡΙΝ τη συνέντευξη
- ΓΚΠΔ αρ. 4: Η συγκατάθεση πρέπει να είναι σαφής, ρητή, συγκεκριμένη, ελεύθερη και «εν πλήρει επιγνώσει»
- Να αναφερθεί στο συμφωνητικό η νομική βάση της συλλογής προσωπικών δεδομένων (ιδ. Αρχαιοθήτηση προς το δημόσιο συμφέρον, ή ενήμερη συγκατάθεση)
- Έλεγχος ευαισθησίας αναφερόμενων προσωπικών δεδομένων και τεκμηρίωση τυχόν επεμβάσεων

ΑΛΛΑ ΕΥΑΙΣΘΗΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

- Συκοφαντική δυσφήμιση: Ισχυρισμός ή διάδοση (ψευδούς) γεγονότος ενώπιον τρίτων που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψη του αναφερόμενου προσώπου
- Προσβολή μνήμης νεκρού με βάναιυση ή κακόβουλη εξύβριση ή συκοφαντική δυσφήμιση (ΠΚ, 363, 365)
- Αναφορά σε εγκληματικές πράξεις: όταν τρέχει δικαστική έρευνα ο φορέας μπορεί να υποχρεωθεί να παραχωρήσει τη συνέντευξη, ακόμα όταν είναι «κλειστή»

ΤΟ
ΖΗΤΗΜΑ
ΤΗΣ
ΑΝΩΝΥΜΙΑ
Σ:
Ν.4626/2019,
ΑΡΘΡΟ 48

- **Αρχειοθέτηση προς το δημόσιο συμφέρον** με...
- ... κατάλληλες διασφαλίσεις για τα προστατευόμενα έννομα συμφέροντα του υποκειμένου των δεδομένων. Οι εν λόγω διασφαλίσεις **μπορούν να συνίστανται στην ανωνυμοποίηση** των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα το ταχύτερο δυνατόν, τη λήψη μέτρων για την αποτροπή μη εξουσιοδοτημένης πρόσβασης τρίτων....

ΌΧΙ ΓΕΝΙΚΗ
ΑΝΩΝΥΜΟΠΟΙΗ
ΣΗ ΣΤΗΝ
ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ

- Δικαίωμα των αφηγητών στην επώνυμη κατάθεση
- Οι αφηγητές είναι ιστορικά υποκείμενα, δεν είναι «εναλλάξιμες περιπτώσεις»
- Η Π.Ι μελετάει το κοινωνικό μέσα από το ατομικό βίωμα
- Μόνο τα αναγνωρίσιμα πρόσωπα μπορούν να αποκαλύψουν την κοινωνική πραγματικότητα του παρελθόντος, ιδίως μέσα από τις κοινωνικές σχέσεις
- Ταυτοποίηση δεδομένων με φυσικό φορέα εγγύηση της εγκυρότητας της έρευνας

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΒΑΣ ΗΣ

- Στο φυσικό χώρο του Αρχείου: απαιτείται κανονιστικό πλαίσιο που διευκρινίζει τους όρους χρήσης
- Παράδειγμα ο κανονισμός λειτουργίας του Αρχείου Οπτικοακουστικών Μαρτυριών του Τμήματος ΙΑΚΑ (ΠΘ)
- Πρόσβαση στο Διαδίκτυο; Η πίεση του κοινού («θέλω απλώς να κλικάρω...») και η διαχείρισή του
 - Περισσότερη αυτολογοκρισία;
 - Αχρήστευση του εκτός Διαδικτύου υλικού;

Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΗ Η ΓΙΑ ΤΑ ETHICS

- Σχέσεις εξουσίας στη συνέντευξη και στην ερμηνεία
- Διαχείριση τραυματικής μνήμης
- Crisis oral history – η προφορική ιστορία του παρόντος, νέες ευαλωτότητες: πρόσφυγες, covid-19, οικολογική κρίση
- Ανάγκες στήριξης του ερευνητή
- Ποια τα οφέλη για ερευνητή/αφηγητή;
- Ο δυσάρεστος ή αποτρόπαιος αφηγητής: Do I Like them Too Much?
- Τα δικαιώματα του ερευνητή
- Η «επιστροφή στην κοινότητα»

ΟΔΗΓΙΕΣ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙ ΑΣ

- Oral History Society UK (2018)
 - ▶ <https://www.ohs.org.uk/advice/ethical-and-legal/>
 - ▶ <http://www.ohs.org.uk/advice/data-protection/>
- Ένωση Προφορικής Ιστορίας
- <http://epi.uth.gr/deontologia/>